

УДК 159.2

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.4>**Ганна КОВАЛЬ**

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри права і публічного управління та адміністрування Державного університету економіки і технологій, вул. Медична, 16, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., Україна, 50005

ORCID: 0000-0001-5317-6876

Бібліографічний опис статті: Коваль, Г. (2022). Сутність поняття «ціннісні орієнтації». *Ввічливість. Humanitas*, 6, 24–30, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.4>

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ»

Сучасний стан розвитку українського суспільства характеризується як кризовий, а тому він обумовлений пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей. Україна, як незалежна держава, що стала на самостійний шлях формування нових соціально-економічних, політичних, духовних орієнтирів, свої ідеї, мрії та сподівання значною мірою пов'язує з молоддю. Сучасні вчені та практики соціальної роботи, педагогіки, психології, управління, соціології, права визначають основні цінності сучасної молоді, якими вона оперує сьогодні і які складають її внутрішній світ та формують ставлення до навколишнього світу. Слід зазначити, що сьогодні культура та цінності молоді формуються під впливом багатьох факторів, які, на жаль, не завжди є позитивними. Молодь переосмислює духовні цінності, норми, змінює свої ідеали та ідеї, які становлять основу визначення пріоритетних напрямів розвитку держави, в тому числі і змінює погляди на формування та становлення демократичних ціннісних засад. Нинішня ситуація характеризується порушеннями в механізмі наступності, молодь відмовляється від усього минулого, не сприймає досвід батьків.

Проблема ціннісних орієнтацій є центральною у сучасній соціології, психології, педагогіці та філософії. Вона також є важливою для розуміння процесу врегулювання взаємовідносин людини та суспільства. Соціальна значущість даної проблеми, багатоаспектність її досліджуваності, зростання інтересу до суспільного розвитку – все це вимагає системного аналізу цінностей та ціннісних орієнтацій, їх сутності, природи, взаємозв'язків системи цінностей, ціннісних орієнтацій індивіда, суспільства в цілому і тих соціокультурних трансформаційних процесів, які відбуваються в нашому суспільстві. Разом зі змінами сьогодення, з економічними, національними проблемами, актуальною стає проблема цінностей. Ціннісні орієнтації проявляють свою значимість під час аналізу структури людської діяльності, яка неможлива без орієнтації в навколишньому світі. Тож, як бачимо, питання вивчення природи та сутності ціннісних орієнтацій є дуже важливим на сьогоднішній день, оскільки, вони є основою успішної життєдіяльності кожної людини у суспільстві.

Ціннісні орієнтації становлять собою інтегративні, вільно та відповідально обрані особистістю установки, що є ширшими і більш включеними, ніж будь-які фіксовані або ж навіть базові соціальні установки, орієнтири та ідеали.

Ціннісні орієнтації характеризують ставлення особистості до найбільш важливих цілей життєдіяльності та до способів досягнення цих цілей. Навіть у стабільних суспільствах процеси розвитку та зміни поколінь зумовлюють протидію конкуруючих нормативно-ціннісних систем.

Значно ширше за змістом розуміння сутності поняття «ціннісні орієнтації» представлено у соціологічному словнику, в якому під цим словосполученням автори вбачають соціальні, економічні, політичні, моральні, релігійні, естетичні, гносеологічні, онтологічні та/або ідеологічні засади оціночних суджень суб'єкта про оточуючу дійсність, ті чи інші її сторони, сфери, об'єкти, які утворюють змістову сторону спрямованості особистості.

Отже, досліджуючи сутність поняття «ціннісні орієнтації», слід констатувати, що проблема ціннісних орієнтацій потребує свого суттєвого переосмислення в умовах сучасних динамічних соціальних змін, які передбачають одночасне самовизначення людини у різних локусах культурного простору, які підпорядковуються різним культурним нормам і завдаються, відповідно, різними цінностями, які не завжди співвідносяться поміж собою. Ключ до розуміння ціннісних орієнтацій слід шукати не у суб'єкт-об'єктних відношеннях людей, а в інтерсуб'єктивних. Маємо за мету в подальшому дослідити ціннісні орієнтації молоді, які змінюються під впливом сьогоднішніх складних реалій, а саме: продовження військового стану в Україні, поглиблення економічної кризи та поява нового молодіжного руху «ПВК Редан».

Ключові слова: українське суспільство, ціннісні орієнтації, демократичне суспільство, соціальні групи, людська діяльність, мотивація, орієнтація.

Ganna KOVAL

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Law and Public Administration and Administration of the State University of Economics and Technologies, 16, Medichna Street, Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk Region, Ukraine, 50005

ORCID: 0000-0001-5317-6876

To cite this article: Koval, G. (2022). Sutnist poniattia «tsinnisni oriientatsii» [The essence of the concept "Value orientations"]. *Vichlyvist. Humanitas*, 6, 24–30, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.4>

THE ESSENCE OF THE CONCEPT "VALUE ORIENTATIONS"

The current state of development of Ukrainian society is characterized as a crisis, and therefore it is conditioned by the search for one's own path of development and change of values. Ukraine, as an independent state that has embarked on an independent path of forming new socio-economic, political, and spiritual guidelines, largely connects its ideas, dreams and hopes with the youth.

Modern scientists and practitioners of social work, pedagogy, psychology, management, sociology, and law determine the main values of modern youth, which they use today and which make up their inner world and shape their attitude to the world around them.

It should be noted that today the culture and values of youth are formed under the influence of many factors, which, unfortunately, are not always positive. Young people are rethinking spiritual values, norms, changing their ideals and ideas, which form the basis of determining the priority directions of the state's development, including changing views on the formation and establishment of democratic value foundations.

The current situation is characterized by violations in the mechanism of continuity, young people reject the entire past, do not accept the experience of their parents.

The problem of value orientations is central in modern sociology, psychology, pedagogy and philosophy. It is also important for understanding the process of regulating the relationship between a person and society.

The social significance of this problem, the multifacetedness of its investigation, the growing interest in social development – all this requires a systematic analysis of values and value orientations, their essence, nature, interrelationships of the value system, value orientations of the individual, society as a whole, and those sociocultural transformational processes that happening in our society.

Along with today's changes, with economic and national problems, the problem of values becomes relevant. Value orientations show their importance when analyzing the structure of human activity, which is impossible without orientation in the surrounding world. So, as we can see, the question of studying the nature and essence of value orientations is very important today, since they are the basis of the successful life of every person in society.

Value orientations are integrative, freely and responsibly chosen attitudes of the individual, which are broader and more inclusive than any fixed or even basic social attitudes, orientations and ideals.

Value orientations characterize an individual's attitude to the most important goals of life and to ways of achieving these goals. Even in stable societies, the processes of development and the change of generations lead to the opposition of competing normative and value systems.

A much broader understanding of the essence of the concept of "value orientations" is presented in the sociological dictionary, in which the authors see the social, economic, political, moral, religious, aesthetic, epistemological, ontological and/or ideological foundations of the subject's evaluation judgments about the environment under this phrase reality, one or other of its aspects, spheres, objects that form the meaningful side of the personality orientation.

Therefore, when examining the essence of the concept of "value orientations", it should be stated that the problem of value orientations needs a significant rethinking in the conditions of modern dynamic social changes, which involves the simultaneous self-determination of a person in different loci of cultural space, which are subject to different cultural norms and are imposed, accordingly, by different values, which are not always related to each other. The key to understanding of the value orientations should be sought not in the subject-object relations of people, but in intersubjective ones.

Our goal is to further investigate the value orientations of young people, which are changing under the influence of today's complex realities, namely: the continuation of military rule in Ukraine, the deepening of the economic crisis, and the emergence of a new youth movement "PVK Redan".

Key words: *Ukrainian society, value orientations, democratic society, social groups, human activity, motivation, orientation.*

Актуальність проблеми. Сучасний стан розвитку українського суспільства характеризується як кризовий, а тому він обумовлений пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей. Україна, як незалежна держава, що стала на самостійний шлях формування нових

соціально-економічних, політичних, духовних орієнтирів, свої ідеї, мрії та сподівання значною мірою пов'язує з молоддю, з її прагненнями та цінностями. Сучасні вчені та практики соціальної роботи, педагогіки, психології, управління, соціології, права визначають

основні цінності сучасної молоді, якими вона оперує сьогодні і які складають її внутрішній світ та формують ставлення до навколишнього світу. Слід зазначити, що сьогодні культура та цінності молоді формуються під впливом багатьох факторів, які, на жаль, не завжди є позитивними. Молодь переосмислює духовні цінності, норми, змінює свої ідеали та ідеї, які становлять основу визначення пріоритетних напрямів розвитку держави, в тому числі і змінює погляди на формування та становлення демократичних ціннісних засад. Цей процес супроводжується розчаруванням у попередній системі ціннісних орієнтацій, втратою і зневірою в ідеалах та цінностях, що нав'язувалися нашому суспільству тривалий період, а також відсутністю нової ієрархії ціннісних орієнтацій через страх перед невідомим, майбутнім та апатією. Нинішня ситуація характеризується порушеннями в механізмі наступності, молодь відмовляється від усього минулого, не сприймає досвід батьків. І все це впливає на формування культури сучасної молоді і на майбутній культурно-духовний потенціал нації.

Сучасна молодь має особливий характер і риси, які суттєво відрізняють її з поміж інших соціальних груп. Система цінностей в суспільстві, їх характер і особливості є своєрідним орієнтиром в формуванні світогляду, духовності молодої людини, а бажання оволодіти ними – найважливіша умова отримання молоддю людиною життєвого досвіду і її соціалізації. Цінності завжди існують і видозмінюються, так як змінюються цілі покоління людей, наслідуючи і позитивний, і негативний досвід своїх попередників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ціннісні орієнтації молоді знаходяться у фокусі досліджень багатьох вчених. Так вітчизняні вчені О. Балакірева, Г. Коваль, Л. Леженіна у своїх працях відзначають, що ціннісні орієнтації формують життєвий шлях особистості, враховуючи її бажання та попередній досвід. Схожої думки дотримується і Ю. Приходько. Дослідники вважають, що кожна людина протягом життя самостійно формує певні життєві цінності та орієнтації, яким вона слідує все життя.

У своїх роботах О. Александрова, А. Бітуєва та В. Мартинюк детально проаналізували функції ціннісних орієнтацій. Визначенню ролі соціальних інституцій у становленні життєвих

цінностей української молоді присвятили свої праці Г. Коваль, О. Молчанова, М. Пірен та інші.

Мета дослідження – розкрити сутність поняття «ціннісні орієнтації».

Виклад основного матеріалу. Вже понад 30 років минуло з того часу, як Україна проголосила Акт про свою незалежність, тим самим задекларувала докорінні зміни соціально-економічного та політичного устрою в державі. Але проблем в українському суспільстві стає дедалі більше. Широкомасштабне вторгнення військ російської федерації на територію нашої держави ще більше поглибили кризу суспільного розвитку України, зокрема у таких сферах, як економіка, освіта, наука, культура, охорона здоров'я тощо.

Проблема ціннісних орієнтацій є центральною у сучасній педагогіці, соціології, психології та філософії. Вона також є важливою для розуміння процесу врегулювання взаємовідносин людини та суспільства. Соціальна значущість даної проблеми, багатоаспектність її досліджуваності, зростання інтересу до суспільного розвитку – все це вимагає системного аналізу цінностей та ціннісних орієнтацій, їх сутності, природи, взаємозв'язків системи цінностей, ціннісних орієнтацій індивіда, суспільства в цілому і тих соціокультурних трансформаційних процесів, які відбуваються в нашому суспільстві. Разом зі змінами сьогодення, з економічними, національними проблемами, актуальною стає проблема цінностей. Ціннісні орієнтації проявляють свою значимість під час аналізу структури людської діяльності, яка неможлива без орієнтації в навколишньому світі (Держко І., 2013). Питання вивчення природи та сутності ціннісних орієнтацій є дуже важливим на сьогоднішній день, оскільки, вони є основою успішної життєдіяльності кожної людини у суспільстві.

Ціннісні орієнтації займають проміжне місце на перетині таких предметних галузей, як мотивація і світоглядні структури свідомості. Вони є компонентом складної структури ставлень особистості до умов її існування та діяльності, пов'язуючи в єдине ціле суспільне, групове й індивідуальне у свідомості та поведінці. Наявність сталих ціннісних орієнтацій характеризує зрілість особистості, виступає як узагальнений показник рівня духовного розвитку (Федук І., 2011).

Сьогодні у науковців немає єдиного підходу щодо сутності ціннісних орієнтацій, визначення їх природи, способу формування тощо.

Ціннісні орієнтації становлять собою інтегративні, вільно та відповідально обрані особистістю установки, що є ширшими і більш включеними, ніж будь-які фіксовані або ж навіть базові соціальні установки, орієнтири та ідеали.

Натомість соціолог А. Здравомислов зазначав, що ціннісні орієнтації є важливими елементами внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда й усією сукупністю його переживань. Вони відокремлюють важливе для певної людини від несуттєвого (Матіж С., 2013). Вітчизняна дослідниця О. Целякова визначає ціннісні орієнтації як елемент внутрішньої (диспозиційної) структури особистості, сформований і закріплений життєвим досвідом індивіда у ході процесів соціалізації і соціальної адаптації, які відокремлюють суттєве від несуттєвого для даної людини через прийняття або не прийняття особистістю певних цінностей, які усвідомлюються в якості змісту й основних цілей життя, а також ті, які визначають припустимими засобами їх реалізації.

На думку О. Балакіревої, ціннісні орієнтації характеризують ставлення особистості до найбільш важливих цілей життєдіяльності та до способів досягнення цих цілей. Навіть у стабільних суспільствах процеси розвитку та зміни поколінь зумовлюють протидію конкуруючих нормативно-ціннісних систем (Балакірева О., 2006).

Значно ширше за змістом розуміння сутності поняття «ціннісні орієнтації» представлено у соціологічному словнику, в якому під цим словосполученням автори вбачають соціальні, економічні, політичні, моральні, релігійні, естетичні, гносеологічні, онтологічні та/або ідеологічні засади оціночних суджень суб'єкта про оточуючу дійсність, ті чи інші її сторони, сфери, об'єкти, які утворюють змістову сторону спрямованості особистості (Волович І., 1990).

Таким чином, проаналізувавши праці вітчизняних та зарубіжних вчених, ми дійшли висновку, що у більшості з них ціннісні орієнтації розглядаються як складний соціально-психологічний феномен, який характеризує спрямованість і зміст активності особистості.

Система ціннісних орієнтацій має багаторівневу структуру; її вершина – цінності, пов'язані з ідеалами і життєвою метою особистості. Система ціннісних орієнтацій не є чимось абсолютно впорядкованим і нерухомим, вона суперечлива і динамічна, відбиває як головні, істотні, стержневі зміни взаємозалежності особистості з світом, так і зміну поточних, швидкоплинних, певною мірою випадкових життєвих ситуацій.

Так Д. Щєпова вважає, що проблема ціннісно-сислової сфери особистості, зокрема її ціннісних орієнтацій, є однією з ключових. Це зумовлено тим, що внаслідок змін, які відбулися у нашому суспільстві й спонукали до відмови від стереотипів, перед особистістю відкрилась можливість постановки власних цілей і визначення реальних умов їх досягнення. Формування таких цілей на кризових етапах розвитку суспільства, коли старі принципи втратили своє значення, а нові ще не встановилися, стає більш актуальною потреба вивчення ціннісно-сислової сфери особистості, яка включає ціннісні орієнтації, їх ієрархічну структуру, а також фактори, що їх трансформують (Щєпова Д., 2010).

Отже, ціннісні орієнтації є певним орієнтиром власної поведінки, вибірковим ставленням до цінностей тощо. Тому важливим є те, аби вони були на високому рівні, тоді, відповідно, людина матиме лише гарні настрої щодо різного роду дій та спонукань. З іншого боку, ціннісні орієнтації розглядаються як один із компонентів, що входить до структури особистості: ціннісні орієнтації – це складне утворення, що вбирає в себе рівні форми взаємодії суспільного та індивідуального в особистості, специфічні форми усвідомлення особистістю навколишнього світу, свого минулого, теперішнього і майбутнього, а також сутності свого власного «Я». Непроста ситуація виникає у випадках, коли образ «Я» у суб'єкта взагалі не сформований, а тому у нього спостерігається лише еkleктичне поєднання різних його аспектів. Такий внутрішній безлад відображається і в зовнішньому: людина повністю підпорядкована тимчасовим рішенням, настроям, емоціям, в цілому для неї характерна загальна неорганізованість (Коваль Г., Міщенко О., 2022). Наявність сформованої системи ціннісних орієнтацій забезпечує гармонію внутрішнього світу особистості, сприяє систематизації її знань, норм, стереотипів поведінки та самоствердженню

особистості, реалізації соціальних очікувань (Матяж С., 2013).

Ціннісні орієнтації є показником життєвого досвіду та особистісного розвитку. Формуючись у процесі засвоєння людиною соціального досвіду, ціннісні орієнтації виявляються у її потребах, цілях, інтересах, ідеалах, переконаннях, установках та багатьох інших психічних явищах. Іншими словами, система ціннісних орієнтацій утворює змістовну сторону спрямованості особистості та виражає внутрішню основу її ставлення до цінностей матеріальних, моральних, духовних, політичних тощо (Кучеренко С., 2013). Протягом всього свого життя кожна людина накопичує досвід, дає оцінку тій чи іншій ситуації, взаємодіє з іншими суб'єктами суспільного життя, відрізняє соціальне від асоціального тощо. На основі цього формуються цінності, а відтак, і ціннісні орієнтації. Виходячи з вищезазначеного, можемо говорити, що людина не може жити без будь-яких ціннісних орієнтацій, оскільки, саме вони є певним «путівником» кожного громадянина.

У диспозиційній структурі особистості ціннісні орієнтації утворюють вищий рівень ієрархії прихильності до певного сприйняття умов життєдіяльності, їх оцінюванні і поведінки як в актуальній (тут і зараз), так і довгостроковій (перш за все) перспективі. Ціннісні орієнтації найбільш чітко проявляються у ситуаціях, які потребують відповідальних рішень, які тягнуть за собою значні наслідки і зумовлюють подальше життя індивіда (Целякова О., 2009). Також вони можуть проявлятися та розкриватися через оцінювання себе, інших, життєвих обставин, через уміння структурувати життєві ситуації, приймати рішення в конфліктних ситуаціях та знаходити вихід з проблемних ситуацій. Вони визначають загальну лінію поведінки в умовах екзистенційного та морального вибору через уміння задавати і змінювати доміанти власної життєдіяльності. На підставі ціннісних орієнтацій формуються переконання особистості, які об'єднуються в систему і складають її духовну культуру. Тому ціннісні орієнтації є віддзеркаленням ества конкретної людини, як соціального суб'єкта. У ціннісних орієнтаціях виражається самоствердження особистості, її самореалізація (Легун О.). Дійсно, ціннісні орієнтації діють як на рівні свідомості, так і на підсвідомому рівні, визначаючи спря-

мованість вольових зусиль, уваги, інтелекту, а також всього того, що дає змогу людині усвідомлювати себе, свої дії та керувати ними.

Ціннісні орієнтації як елемент особистісної структури характеризуються здійсненням відповідних потреб та інтересів, керують поведінкою людини і становлять основу її існування, життя. Набуті та засвоєні ціннісні орієнтації виступають в ролі активного аспекту особистісної креативної мотивації (Рабійчук С., 2012). Система ціннісних орієнтацій є індивідуальною для кожної окремої особистості, до того ж вона тісно пов'язана з мотивами і потребами, цілями і установками, а також з інтересами особистості. Якщо брати до уваги, що інтереси є нестійкими і постійно зазнають змін протягом розвитку особистості, тоді «ціннісні установки й орієнтації постійно відпрацьовуються, вдосконалюються» (Рабійчук С., 2014). Таким чином, ціннісні орієнтації є суто особистим проявом, відмінним один від одного. Оскільки, кожна людина це є окрема особистість, котра має свою точну зору на ті чи інші речі і керуючись певними власними орієнтирами виконує ті чи інші дії.

Ціннісні орієнтації забезпечують цілісність і стійкість особистості, визначають структуру свідомості, програми і стратегії діяльності, контролюють і організують мотиваційну сферу, інструментальні орієнтації на конкретні об'єкти і (або) види діяльності та спілкування як засіб досягнення мети. Таким чином, ціннісні орієнтації – це, перш за все, надання переваги або відмова від певного змісту як життєвоорганізуючих початків і готовність поводити себе з ними відповідно. У цьому випадку, зміст який вкладається у поняття «ціннісні орієнтації», відповідає первинному значенню слову «орієнтація», як визначення свого розташування у просторі.

Ціннісні орієнтації визначають: загальну спрямованість інтересів і прагнень особистості; ієрархію індивідуальних вподобань і зразків; цільові і мотиваційні програми; рівень вподобань; уявлення про дійсне і механізми селекції за критеріями значимості; міру готовності і рішучості (через вольові компоненти) до реалізації власного «проекту» життя (Целякова О., 2009).

Отже, ціннісні орієнтації – це явище динамічне, оскільки, кожне нове покоління засвоює цінності попереднього крізь призму власного

сприйняття, додаючи власні корективи. Звичайно, процес зміни ціннісних орієнтацій безпосередньо пов'язаний зі змінами в економічному, культурному, політичному та інших сферах життя суспільства певної країни (Левковська Н., 2006).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, досліджуючи сутність поняття «ціннісні орієнтації», слід констатувати, що проблема ціннісних орієнтацій потребує свого суттєвого переосмислення в умовах сучасних динамічних соціальних змін, які передбачають одночасне самовизначення людини у різних

локусах культурного простору, які підпорядковуються різним культурним нормам і завдаються, відповідно, різними цінностями, які не завжди співвідносяться поміж собою. Ключ до розуміння ціннісних орієнтацій слід шукати не у суб'єкт-об'єктних відношеннях людей, а в інтерсуб'єктивних. Маємо за мету в подальшому дослідити ціннісні орієнтації молоді, які змінюються під впливом сьогоденних складних реалій, а саме: продовження військового стану в Україні, поглиблення економічної кризи та поява нового молодіжного руху «ПВК Редан».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балакірева О. Ціннісні орієнтації українського суспільства: 1996–1999–2006 рр. Моніторинг громадської думки. С. 135–164.
2. Волович И. Социологический справочник / Под общей ред. В. Воловича. Киев : Политиздат Украины, 1990. 382 с.
3. Дерзко І. Система ціннісних орієнтацій у соціальному врегулюванні взаємовідносин особи та суспільства. *Гілея: науковий вісник*. 2013. № 78. С. 158–162
4. Кучеренко С. Типи системи ціннісних орієнтацій студентів. Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. 2013. Вип. 14. С. 144–155.
5. Левковська Н. Динаміка ціннісних орієнтацій. *Політичний менеджмент*. 2006. № 1. С. 85–93.
6. Левковська Н. Філософські та соціологічні підходи до дослідження цінностей та ціннісних орієнтацій. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка*. 2005. № 22–23. С. 57–60.
7. Легун О. Роль цінностей і ціннісних орієнтацій у розвитку особистості. URL: <http://vuzlib.com/content/view/860/94/>
8. Матяж С., Березанська А. Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Соціологія*. 2013. Т. 225, Вип. 213. С. 27–30.
9. Пірен М., Цілюрик О. Ціннісні орієнтації молоді в українському суспільстві на сучасному етапі. URL: <http://social-science.com.ua/article/648>
10. Рабійчук С. Аналіз сучасних концепцій виховання загальнохристиянських ціннісних орієнтацій молоді як аспект професійної діяльності фахівців соціальної сфери. *Педагогічний дискурс*. 2014. № 17. С. 131–136.
11. Рабійчук С. Місце ціннісних орієнтацій в цілісній системі виховання сучасних старшокласників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. №1. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadps
12. Соціальна робота в умовах сучасних викликів: досвід і перспективи розвитку : колективна монографія / Кол. авт.; за заг. ред. проф. Ю. В. Палагнюк, доц. О. Л. Файчук. Миколаїв : Вид-во: Ємельянова Т. В., 2022. 511 с.
13. Федух І. Визначення змісту поняття «ціннісна орієнтація» у сучасній психолого-педагогічній науці. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. Вип. 3. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/
14. Целякова О. Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2009. Вип. 38. С. 222–233.

REFERENCES:

1. Balakireva O. Values of Ukrainian society: 1996-1999-2006/ A. Balakireva// Monitoring of public opinion With. 135–164.
2. Волович И. Социологический справочник / Под общей ред. В. Воловича. К. : Политиздат Украины, 1990. 382 с.
3. Derzhko I. System of valuable orientation in social regulation of relations between individuals and society/ I. Derzhko// Giley: Scientific scientist. 2013. No. 78. С. 158–162.

4. Kucherenko S. Types of value orientation system of students [Electronic resource]/ Sec. Kucherenko// International scientific forum: Sociology, psychology, pedagogy, management. 2013. Вип. 14. С. 144–155.

5. Levkovska N. Dynamic of Youth values [Electronic Resource]/ N. Levkovska// political management. 2006. № 1. С. 85–93.

6. Levkovska N. Philosophical and sociological approaches to the study of values and values/ N. Levkovska// KNU Newsletter T. Sachin. 2005. № 22–23. С. 57–60.

7. Legun O. The role of values and values in the development of personality/ O. Legun. URL: <http://vuzlib.com/content/view/860/94/>

8. Matyage C. Classification of values and values of personality/ S. Matyage, A. Berezanska// Scientific works of the Black Sea State University named after Peter Mohyla complex "Kyiv-Mohyla Academy". Сер. : Соціологія. 2013. Т. 225, Вип. 213. С. 27–30.

9. Piren M. Valuable orientation of young people in Ukrainian society at the present stage/ M. Piren, O. Zilylyurik. URL: <http://social-science.com.ua/article/648>

10. Rabiichuk C. Analysis of modern concepts of upbringing of all Christian values orientation of youth as a aspect of professional activity of social sphere specialists/ S. Rabiichuk// Teacher's degree. 2014. № 17. С. 131–136.

11. Рабійчук С. Місце ціннісних орієнтацій в цілісній системі виховання сучасних старшокласників / С. Рабійчук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012. № 1. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vnadps

12. Social work in conditions of modern challenges: Experience and prospects of development : collective monograph/ No. vehicle; for the time being. Rev. Prof. Yu. C. Palagnuk, Doc. O. L. Faychuk. Mykolayiv : kind-vo: Yemelyanova T. C., 2022. 511 sec.

13. Feduch I. Definition of the meaning of the term "value orientation" in modern psychological and pedagogical science / I. Fedukh// Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine. 2011. VIP.3. URL : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/

14. Tselyakova O. Spirituality and values orientation of students' youth of Ukraine in a transformational society/ O. Tselyakova// ZDIA Humanitarian Wenderman. 2009. VIP. 38. С. 222–233.